

7. Федотова Т.А. Трансформація трудового потенціалу національної економіки України в умовах воєнного стану. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка.* 2022. Т. 27, Вип. 3. С. 21-24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/3-93-4> URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2022_27_3/6.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЯМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Гуторова О.О., кандидат економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4705-5482>

Гмиренко О.А., здобувач вищої освіти,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Управління соціально-економічними системами в широкому сенсі цього слова – це процес цілеспрямованого впливу на керовану підсистему в рамках забезпечення траєкторії розвитку відповідно до поставлених цілей. У сучасній теорії управління процес цілепокладання та обґрунтування оптимальної траєкторії розвитку соціально-економічних систем належить до компетенції стратегічного управління.

Стратегічне управління традиційно розглядається як специфічний вид управлінської діяльності, пов'язаний з вирішенням таких завдань, як обґрунтування системи довгострокових цілей розвитку і дій, спрямованих на досягнення цих цілей.

Як правило, в якості об'єктів стратегічного управління виділяють саму соціально-економічну систему як територіально локалізований виробничий комплекс; окремі сегменти соціально-економічної системи, що визначаються як так звані стратегічні сфери діяльності; окремі функціональні області діяльності, які можна розглядати як бізнес-процеси або відносно ізольовані функції, пов'язані із забезпеченням функціонування системи, в тому числі її ресурсним забезпеченням.

Земельні ресурси, будучи складовим елементом базової тріади необхідних для сільського господарства виробничих факторів (земля-праця-капітал), є об'єктом стратегічного управління аграрним

виробництвом [1, 2]. Специфіка управління земельними ресурсами визначається насамперед їх особливостями як фактора виробництва, пов'язаними з їх унікальністю, що виникає у зв'язку з тим, що земля не є продуктом людської праці, не здатна до відтворення штучним шляхом, завжди фізично обмежена, характеризується абсолютним рівнем нерухомості, якісною неоднорідністю, можливістю зміни продуктивності праці тощо. не тільки реалізує функції засобу виробництва, а й виступає як предмет і знаряддя праці. Найважливішою властивістю родючих земель, що беруть участь у процесі сільськогосподарського виробництва, є їх родючість, що характеризує якість ґрунту з позицій задоволення потреб конкретних видів рослин у конкретних видах поживних речовин, забезпечення сприятливих біологічних і фізико-хімічних умов для їх розвитку. Використовуючи природну родючість земель, сільгосптоваровиробники можуть змінювати її рівень, раціонально застосовуючи агротехнічні, агрохімічні та меліоративні заходи.

Земельні ресурси є об'єктом як державного, так і регіонального та господарського управління. Функції державного землеустрою традиційно пов'язані з розробкою земельної політики, організацією обліку земель та веденням державного земельного кадастру, здійсненням заходів із землеустрою, плануванням раціонального використання земель, контролем за виконанням вимог земельного законодавства, охороною земель та їх використанням, моніторингом земельних ресурсів, меліорацією, вирішенням земельних спорів тощо.

На рівні регіональних суб'єктів землеустрої орієнтований на реалізацію таких завдань, як інвентаризація земель, оцінка їх екологічного стану, аналіз та оцінка ефективності використання земель у межах місцевих територіальних утворень, залучення невикористовуваних земельних ресурсів у господарський обіг та їх кадастровий облік, допомога в процедурах передачі земель ефективним власникам тощо.

Господарське управління земельними ресурсами належить до компетенції власників та користувачів земельних ділянок. До функцій господарського управління земельними ресурсами належить раціональна організація території та землекористування, забезпечення цільового використання земельних ресурсів, підвищення ефективності їх використання, збереження родючості ґрунтів, запобігання деградації агроландшафтів тощо.

При формуванні та розвитку системи стратегічного управління землями сільськогосподарського призначення необхідно виходити з таких положень:

- держава є ключовим суб'єктом багаторівневої системи стратегічного управління земельними ресурсами, що забезпечує дотримання балансу інтересів держави, власників та користувачів продуктивних земель;

- стратегічна мета держави у сфері управління земельними ресурсами відображає зміст земельної політики і полягає в забезпеченні їх раціонального використання та ефективного відтворення;

- основними об'єктами державного регулювання земельних відносин є ринок землі та контроль за відтворенням земельних ресурсів та їх ефективним використанням;

- до компетенції держави в рамках регулювання ринку землі належить: юридичний супровід обігу земельних ділянок, забезпечення прозорості здійснення операцій із землею, контроль за операціями із землею та їх обліком, контроль за концентрацією земель сільськогосподарського призначення та обмеженням її рівня;

- до компетенції держави в рамках контролю за відтворенням земельних ресурсів та їх ефективним використанням є: контроль за цільовим використанням земель, забезпечення раціонального використання земель, перерозподіл земель на користь більш ефективних землекористувачів, управління родючістю ґрунтів та природоохоронною діяльністю тощо;

- основними інструментами державного регулювання процесів відтворення земельних ресурсів та їх використання є: ціна землі (ринкова, кадастрова, іпотека), ставки земельного податку та орендної плати, розмір плати за сервітути, компенсаційні платежі за вилучення земельних ділянок або їх консервацію, оподаткування земельних операцій тощо;

- достовірність прогнозних розрахунків ефективності використання земель залежить від якості інформації, що відображає наявність земельних ресурсів за видами, якість земель, виробничий потенціал землекористувачів, рівень їх технічного і технологічного розвитку тощо;

- ефективність управління земельними ресурсами значною мірою визначається якістю розвитку інституційного середовища, зокрема інституту власності на землю;

- стратегічною метою управління земельними ресурсами на рівні суб'єктів господарювання є забезпечення максимального повернення земельних ресурсів за умови дотримання земельного законодавства та встановлених державою правил землекористування;

– управління земельними ресурсами на рівні суб'єктів господарювання здійснюється на основі економічної доцільності реалізації того чи іншого варіанту використання продуктивних земель з урахуванням фінансово-економічного стану та інвестиційних можливостей конкретних землекористувачів.

Ці положення, по суті, визначають ідеологію становлення і розвитку системи стратегічного управління землями сільськогосподарського призначення і відображають особливості її організації, пов'язані зі специфікою земельних ресурсів як фактора виробництва, з розмежуванням повноважень і функцій між органами управління різних рівнів.

Організація системи стратегічного управління земельними ресурсами передбачає формування органів державної влади та розподіл повноважень між ними, а також делегованих суб'єктам господарювання повноважень у рамках управління земельними ресурсами на мікроекономічному рівні. Система державного землеустрою являє собою сукупність органів виконавчої влади федерального і регіонального рівнів і органів місцевого самоврядування в рамках делегованих їм повноважень. Обсяг повноважень та компетенції органів землеустрою встановлено в Земельному кодексі України [3].

Ефективність стратегічної системи управління земельними ресурсами визначається на основі використання показників, що відображають частку земель, зареєстрованих у кадастровому реєстрі; частка земель, що беруть участь в господарському обороті; рівень родючості родючих земель, ефективність і результативність їх використання; наявність і глибина протиріч між суб'єктами земельних відносин; відповідність вектору розвитку агроекономічних систем різних рівнів їх стратегічним цілям.

Література:

1. Гуторов О.І. Стратегія формування сталого землекористування в сільському господарстві: теорія, методологія, практика: автореферат дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.06. Київ, 2010. 40 с.

2. Шарій Г.І., Тимошевський В.В., Міщенко Р.А., Юрко І.А. Управління земельними ресурсами: навчальний посібник. Полтава : ПолтНТУ, 2019. 172 с.

3. Земельний кодекс України : офіц. видання: текст прийнятий ВР України 25 жовтня 2001 р. Київ, 2013. 171 с. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 25.01.2025).